

บทที่ 1

วงจรรประวัติศาสตร์เศรษฐกิจ

อิทธิพลตะวันตก V.S. ตะวันออก

ประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ผ่านประสบการณ์ที่มีชาวต่างชาติเข้ามา มีอิทธิพลเหนือตนเองมาหลายร้อยศตวรรษ ทั้งอิทธิพลที่เข้ามาในรูปลักษณะของการเผยแพร่ศาสนา ตลอดจนวัฒนธรรมโดยปราศจากการข่มขู่ และอิทธิพลที่เป็นไปในลักษณะเชิงกร้าวต่อชาวพื้นเมือง ผู้ที่เข้ามาแสดงอำนาจข่มขู่ นั้น มีทั้งชาวเอเชียด้วยกันเองและชาวโลกตะวันตก จากอดีตอันรุ่งเรืองและเป็นอิสระ แม้จะมีการบุพองระหว่างกันเองของประเทศแถบนี้ มาสู่ยุคการถูกปกครองด้วยระบบอาณานิคม (กลางทศวรรษที่ 1980) จนกระทั่งการต่อสู้เรียกร้องเพื่อรับเอกราชจากคนชาติอื่นนั้น ชาวเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้ซึมซับและรับเอาวัฒนธรรม ศาสนา ระบบการปกครอง ตลอดจนสภาพเศรษฐกิจมาจากชาติที่เข้ามามีอิทธิพลในประเทศของตนอยู่มาก เช่น วัฒนธรรมของประเทศฟิลิปปินส์ที่เห็นอยู่ทุกวันนี้หาใช้วัฒนธรรมดั้งเดิมของเขาไม่ วัฒนธรรมส่วนใหญ่จะได้รับอิทธิพลจากประเทศสเปนและสหรัฐอเมริกา แม้ภาษาพูดจะยังคงเหลือเป็นของตน เช่น ภาษา "ตากาลอค" แต่ตัวอักษรก็ไม่มีเสียแล้ว หรือประเทศอินโดนีเซียก็เช่นกัน แม้วัฒนธรรมจะยังคงเป็นของตนอยู่มาก แต่วัฒนธรรมอิสลามก็มีอิทธิพลเหนือประชาชนทั่วไป นอกจากนี้ ทางด้านภาษาตัวอักษรของภาษาอินโดนีเซียก็ใช้อักษรโรมัน (อักษรภาษาอังกฤษ) สำหรับประเทศไทยของเรานั้น แม้จะรับเอาวัฒนธรรมหรือศาสนาพุทธเข้ามาเป็นศาสนาประจำชาติร่วมกับความเชื่อและพิธีกรรมของศาสนาฮินดู แต่เรายังคงรักษาภาษาและตัวอักษรดั้งเดิมของเราไว้ได้ไม่น้อย

อย่างไรก็ตามการเผยแพร่ทางวัฒนธรรมและความเชื่อทางศาสนาต่างๆ ของซีกโลกตะวันตกด้วยกัน มิได้ทำให้เกิดการต่อต้านจากชาวพื้นเมืองมากนัก อาจเป็นเพราะมิได้มีลักษณะรุกเร้าหรือบีบบังคับ ต่างกับการเผยแพร่ศาสนาของซีกโลก

ตะวันตกในบางประเทศที่มีผลให้เกิดการต่อสู้ขัดขวาง (เช่น ในประเทศญวน) จนกระทั่งนำมาสู่การใช้กำลังระหว่างกัน จะพบว่า การรับเอาวัฒนธรรมและความเชื่อต่าง ๆ ในแต่ละประเทศมีระดับที่ต่างกันออกไป และการรับเอาอิทธิพลของต่างชาติได้ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของสังคมในแต่ละประเทศจนไม่อาจหวนกลับไปจุดเดิมได้ ชาวเอเชียที่เข้ามามีบทบาทในด้านวัฒนธรรมและศาสนา คือชาวอินเดีย และชาวจีน ซึ่งประเทศหลังจะมีบทบาททางเศรษฐกิจต่อประเทศในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ค่อนข้างมาก อีกประเทศหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญในภูมิภาคแถบนี้ คือ ประเทศญี่ปุ่น แม้การเข้ามาของเพื่อนชาวเอเชียหลายๆ ชาติจะมีผลกระทบต่อระบบวัฒนธรรมและความเชื่อในประเทศแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อยู่ไม่น้อย แต่อิทธิพลที่สำคัญที่ทำให้โฉมหน้าของการเมืองการปกครองและเศรษฐกิจของประเทศในแถบนี้เปลี่ยนแปลงไปอย่างมากกลับมาจากประเทศไกลโพ้นนั่นคือ อิทธิพลจากซีกโลกตะวันตก ซึ่งหลายต่อหลายประเทศในซีกโลกแถบนั้นต่างเข้ามาในดินแดนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เพื่อช่วงชิงอำนาจเหนือดินแดนอันอุดมสมบูรณ์ของเอเชีย ไม่ว่าจะเป็น ปอร์ตุเกส สเปน ฝรั่งเศส อังกฤษ ฮอลันดา (เนเธอร์แลนด์) และสหรัฐอเมริกา ประเทศเหล่านี้รู้ดีว่าการได้เข้าครอบครองประเทศในดินแดนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หมายถึงความมั่งคั่งที่จะเกิดแก่ตนอย่างมหาศาล

อิทธิพลของชาวตะวันตก

ประเทศตะวันตกที่กล่าวมาข้างต้นนั้น มิใช่เพิ่งเข้ามาพบประเทศต่าง ๆ ในดินแดนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในกลางศตวรรษที่ 19 เท่านั้น แท้จริงแล้วประเทศตะวันตกเคยเข้ามาติดต่อกับชายในแถบเอเชียมานานแล้ว เช่น ในสมัยอยุธยาไทยมีการติดต่อกับชายกับประเทศต่าง ๆ เช่น ฮอลันดา ปอร์ตุเกส ฯลฯ และแม้กระทั่งมีสัมพันธภาพทางการทูตกับประเทศฝรั่งเศสในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช เป็นต้น แต่การติดต่อกับประเทศตะวันตกก่อนศตวรรษที่ 19 นั้น ส่วนใหญ่เป็นไปโดยลักษณะประนีประนอมกัน โดยประเทศตะวันตกสนใจค้าขายสินค้าที่ประเทศแถบเอเชียมีอยู่ อันเป็นสินค้าที่หายากในแถบอื่น ๆ ของโลกและนำสินค้าจากที่อื่นมาแลกเปลี่ยน มิได้

บีบบังคับผู้ปกครองหรือชาวพื้นเมืองให้ผลิตเฉพาะสิ่งที่ตนต้องการแต่ครั้งในช่วงกลางศตวรรษที่ 19 สถานการณ์กลับเปลี่ยนแปลงไป นั่นคือ การเข้ามาของประเทศตะวันตกกลายเป็นลักษณะความสัมพันธ์แบบผู้ปกครองและผู้อยู่ใต้การปกครองไป สาเหตุที่ชาวตะวันตกแต่ละประเทศต้องพยายามช่วงชิงเอาดินแดนแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ขึ้น เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างทางเศรษฐกิจในซีกโลกตะวันตก นั่นคือ สภาพการผลิตกลายเป็นการผลิตขนาดใหญ่ ใช้เครื่องมือเครื่องจักร สินค้าสามารถผลิตได้เป็นจำนวนมาก ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นผลมาจากการปฏิวัติอุตสาหกรรม ดังนั้น เมื่อการผลิตเปลี่ยนแปลงไป วิถีชีวิตของพลเมืองในโลกตะวันตกก็มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก การผลิตวัตถุดิบเพียงเพื่อการใช้สอยบริโภคไม่เป็นการเพียงพออีกต่อไปแล้ว และสิ่งที่ผลิตได้จำนวนน้อยนั้นมีราคาแพงกว่าการแสวงหาจากที่อื่น ดังนั้นความต้องการวัตถุดิบจำนวนมาก ๆ และราคาถูกจึงเป็นปัจจัยเร่งให้ตะวันตกเข้ามาแสวงหาสิ่งเหล่านี้ในดินแดนแถบอื่นของโลก ประเทศตะวันตกตระเวนหาอาณานิคมในภูมิภาคต่างๆ เพื่อสนับสนุนความมั่งคั่งของตน ไม่ว่าจะเป็นแอฟริกา ลาตินอเมริกา และแถบเอเชีย นอกจากนี้เพื่อให้ประเทศเหล่านี้ป้องกันวัตถุดิบให้ตนเองแล้วยังมีสินค้าอุปโภคบริโภคและผลิตภัณฑ์มีค่าอื่น ๆ อีกหลายชนิดที่ชาวตะวันตกต้องการ ทั้งเพื่อการใช้สอยในประเทศของตนและเพื่อนำไปขายในดินแดนต่าง ๆ และในขณะเดียวกันสินค้าสำเร็จรูปจำนวนมากมาเกินกว่าความจำเป็นใช้สอยในประเทศของตน จะนำมาขายให้กับประเทศอาณานิคมของตนในราคาแพง ประเทศอาณานิคมกลายเป็นตลาดผูกขาดโดยเมืองแม่ ดังนั้นเมืองอาณานิคมจึงถูกเอาเปรียบทุกวิถีทาง (ซื้อ-ขาย) การเข้ามาครอบครองประเทศในแถบเอเชียอาคเนย์ของชาวตะวันตกนั้นก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงระบบการเมืองการปกครอง ตลอดจนระบบเศรษฐกิจอย่างมากระบบการเมืองการปกครองและสภาพสังคมของประเทศแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ก่อนการเข้ามามีอิทธิพลของประเทศตะวันตกนั้น มีลักษณะเป็นระบบจารีตลักษณะการปกครองเป็นรัฐเล็กรัฐน้อย ชาดอำนาจรวมศูนย์ รัฐมีอาณาเขตที่ไม่แน่นอน อำนาจของผู้ปกครองกว้างขวางไร้กฎเกณฑ์ เศรษฐกิจเป็นลักษณะยังชีพไม่

มุ่งทำกำไรด้วยการค้าขาย เนื่องจากความเชื่อทางศาสนาที่มักจะไม่นับการสะสม
 วัตถุ แต่หวังความสงบทางจิตวิญญาณ โครงสร้างสังคมผูกติดกับระบบเครือญาติ
 และระบบอุปถัมภ์ตลอดจนชาติกำเนิด ว่าระบบการเมือง เศรษฐกิจและสังคม แบบ
 จารีตของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ขาดเสถียรภาพและไร้ระเบียบมีความเฉื่อยชา
 ขาดความเป็นเหตุเป็นผลเชิงเศรษฐกิจ ดังนั้นเมื่อประเทศตะวันตกเข้ามาในดินแดน
 แถบนี้ในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 19 ได้จัดการปกครองระบอบอาณานิคมที่มีระเบียบทาง
 เศรษฐกิจสังคมและการเมืองแบบใหม่ขึ้นมา ในช่วง 150 ปี ของระบอบอาณานิคมนั้น
 จะเห็นได้ถึงการเปลี่ยนแปลงรูปลักษณะในประเทศแถบนี้ความเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในภูมิภาค
 นี้ เช่น

1) อำนาจทางการเมืองของผู้นำดั้งเดิมถูกเปลี่ยนมือมาสู่ ผู้ปกครองชาว
 ตะวันตก ผู้นำเดิมอาจถูกถอดจากตำแหน่ง หรือระบบดั้งเดิมถูกรื้อทิ้งไป เช่น ใน
 ประเทศพม่า

2) อำนาจรัฐมีการรวมศูนย์มีอาณาเขตที่แน่นอน ระบบการทำงานของรัฐมี
 ความชัดเจนตามรูปแบบการปกครองของประเทศตะวันตก มีกฎเกณฑ์ที่แน่นอน

3) การเปลี่ยนแปลงทางชนชั้น จากการเสื่อมสลายของกลุ่มผู้ปกครองดั้งเดิม
 ในฐานะชนชั้นหลักของสังคม และเกิดมีชนชั้นใหม่ขึ้นมาในสังคม นั่นคือกลุ่มนักบริหาร
 ช่างเทคนิคและกลุ่มผู้ประกอบการทางการผลิตและการค้า ฯลฯ ทั้งนี้สืบเนื่องมาจาก
 การเปลี่ยนแปลงของรูปแบบการปกครองของระบอบอาณานิคม ซึ่งจำเป็นต้องอาศัย
 กลุ่มบุคคลต่าง ๆ ที่จะทำให้อุทฺธิจอาณานิคมดำเนินไปได้ ซึ่งคนกลุ่มใหม่มักเป็นคน
 ต่างชาติเช่น ชาวจีน ชาวอินเดียหรือบุคลากรจากเมืองแม่ ทั้งนี้คนพื้นเมืองขาดคุณสมบัติ
 ในขณะที่เดียวกันระบอบอาณานิคมไม่อาจจัดการพัฒนาบุคลากรพื้นได้ทัน หรือบาง
 ประเทศเมืองแม่มิได้สนใจจะพัฒนาทรัพยากรบุคคลกร อย่างไรก็ตามในระยะหลังๆ คน
 พื้นเมืองเองมีบทบาทขึ้นมาเป็นชนชั้นใหม่มากขึ้น โดยเฉพาะกลุ่มคนที่มีชาติตระกูลสูง
 ซึ่งมีโอกาสได้รับการศึกษามากขึ้น

4) ทางด้านวัฒนธรรมนั้นมีการเปลี่ยนแปลงเช่นเดียวกัน บทบาทของศาสนา
 และวัฒนธรรมพื้นเมืองลดลงไปเมื่อระบอบอาณานิคมเข้ามา โดยเฉพาะในหมู่ชนชั้นใหม่

ของสังคมที่ได้รับการศึกษาและระบบความคิดของตะวันตก อย่างไรก็ตามในช่วงปลายของสมัยอาณานิคม ชนชั้นใหม่ในบางประเทศกลับทวนไปยึดวัฒนธรรมดั้งเดิมของตนอีกด้วย เช่น ในประเทศพม่า อินโดนีเซีย เป็นต้น

5) การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ มีการเปลี่ยนจากการผลิตเพื่อยังชีพ มาเป็นการผลิตเพื่อการค้าซึ่งประเด็นนี้จะได้กล่าวถึงรายละเอียดต่อไป

ด้านเศรษฐกิจ

การเข้ามามีอิทธิพลของตะวันตกนั้นส่งผลให้โครงสร้างการผลิตดั้งเดิมในแถบเอเชียตะวันตกเปลี่ยนแปลงไปจากการผลิตเพื่อยังชีพ โดยผลิตสิ่งๆ ที่ต้องการใช้ทั้งหมดด้วยตนเองและผลิตเพียงเพื่อใช้สอย มิได้แสวงหากำไร มาเป็นการผลิตสินค้าน้อยชนิดแต่จำนวนมากเพื่อการค้าขาย การผลิตอุตสาหกรรมดั้งเดิมเริ่มเสื่อมลงและเกิดความจำเป็นต้องแสวงหาสินค้าจำเป็นจากผู้อื่น ยังผลให้ระบบการค้าแลกเปลี่ยนขยายตัวอย่างมากมาย ตลอดจนความจำเป็นในการมีสื่อการแลกเปลี่ยนที่ได้มาตรฐานและมีจำนวนเพียงพอ ดังนั้นการผลิตเงินตราให้มีจำนวนพอเพียงแก่การใช้สอย จึงเกิดขึ้นในหลายประเทศ และลักษณะที่เห็นเด่นชัดด้านเศรษฐกิจคือประเทศเหล่านี้ได้เข้าไปผูกพันกับความแปรปรวนของระบบเศรษฐกิจโลก และหมดความสามารถในการพึ่งพาตนเองไปมาก

อาจกล่าวได้ว่าประเทศตะวันตกพยายามนำแนวคิดเรื่องการแบ่งงานกันทำ (Division of labor) มาใช้ในเมืองอาณานิคม นั่นคือการกระทำของประเทศตะวันตกต่อประเทศทางเอเชียอาคเนย์คือการนำสินค้าสำเร็จรูปประเภทอุตสาหกรรมที่ตนผลิตได้มาขายในเมืองอาณานิคมหรือกิ่งอาณานิคม ขณะเดียวกันมีการบีบบังคับอาณานิคมให้ผลิตสินค้าขั้นปฐมให้แก่ตน และโดยทั่วไปแล้วเมืองแม่จะไม่ทำการพัฒนาด้านอุตสาหกรรมในเมืองลูก เนื่องจากไม่ต้องการให้มีการแข่งขัน อนึ่งในระยะเวลาดังกล่าว คือกลางศตวรรษที่ 19 นั้นลัทธิเสรีนิยมได้แพร่หลายไปมากแล้ว ดังนั้นประเทศตะวันตกจึงพยายามนำแนวคิดดังกล่าวมาใช้ในซีกโลกแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ด้วย แต่ทว่าลัทธิเสรีนิยมที่นำมากล่าวอ้างกลับเป็นความเสรีที่ให้

ประโยชน์ต่อเมืองแม่มากกว่า เช่น ให้คนของตนเข้าไปทำการค้าขายได้เสรีในประเทศอาณานิคม แต่มิได้หมายความว่าเมืองอาณานิคมจะค้าขายกับประเทศอื่นได้เสรี นอกจากนี้ การค้าขายยังเป็นไปในลักษณะที่เมืองแม่ซื้อสินค้าราคาถูกจากอาณานิคม แต่ขายสินค้าราคาแพงให้กับคู่ค้า ทั้งนี้โดยลักษณะการผูกขาด หากพิจารณาการค้าของประเทศมหาอำนาจต่าง ๆ กับประเทศอาณานิคมแล้ว จะเข้ากับกรอบความคิดของนักเศรษฐศาสตร์กลุ่มลาตินอเมริกา ซึ่งเห็นว่าการค้าระหว่างเมืองแม่กับเมืองอาณานิคมมีลักษณะเป็นการค้าของประเทศศูนย์กลางกับเมืองบริวาร (Center and periphery) โดยเมืองศูนย์กลางขูดรีดเอาผลประโยชน์ไปจากเมืองบริวาร โดยวิธีการแบ่งงานกันทำ แต่ว่าการผลิตที่ใช้วัตถุดิบธรรมชาติหรือสินค้าขั้นปฐม ซึ่งมีราคาถูกนั้นเป็นหน้าที่ของเมืองบริวาร ส่วนการผลิตสินค้าสำเร็จรูปอุตสาหกรรมราคาแพงเป็นบทบาทของเมืองศูนย์กลาง ดังนั้นหากกล่าวถึงอัตราการค้า (Term of Trade) ระหว่างประเทศสองกลุ่มนี้ย่อมเป็นที่แน่ชัดว่าประเทศที่ผลิตสินค้าขั้นปฐมย่อมเป็นฝ่ายที่เสียเปรียบ และนี่เป็นวิธีการขูดรีดความมั่งคั่งจากประเทศผู้ไร้อำนาจไปเรื่อยๆ จนกระทั่งทรัพยากรของประเทศเหล่านี้ร่อยหรอไป

อย่างไรก็ตามความคิดเห็นเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างเมืองแม่และเมืองอาณานิคมนั้น ใช่ว่าจะถูกมองในแง่ร้ายไปเสียหมด นักเศรษฐศาสตร์บางคนเห็นว่าหลังจากการติดต่อค้าขายกับประเทศตะวันตกนั้นส่งผลให้ประเทศเอเชียอาคเนย์หลายประเทศมีสภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น เช่น Hymer Resnick ได้ศึกษากรณีของประเทศไทย ฟิลิปปินส์ และพม่า ในช่วงที่ประเทศเหล่านี้ทำการเปิดประเทศค้าขายกับประเทศตะวันตก พบว่าเส้นสวัสดิการสังคมของแต่ละประเทศสูงขึ้น โดยพิจารณาจากรายได้ที่เพิ่มขึ้นเนื่องจากการค้าของประเทศ และจากการที่มิใช่เข้ามาทำการผลิตพืชเศรษฐกิจ เช่น ข้าว (ในไทยและพม่า) และน้ำตาล (ฟิลิปปินส์) เพิ่มขึ้น โดยละทิ้งการผลิตพืชที่มีมูลค่าต่ำกว่าลง (เช่น น้ำตาลในประเทศไทย) ดังนั้นหากเชื่อตามนี้นักเศรษฐศาสตร์กลุ่มนี้อ้าง เราน่าจะพอใจกับการเข้ามาของประเทศตะวันตกอย่างมาก แต่หากพิจารณาให้ถ่องแท้แล้วจะพบว่า ความคิดของนักเศรษฐ-

ศาสตร์กลุ่มนี้เป็นการวิเคราะห์เหตุการณ์อย่างผิวเผินเต็มที่ เนื่องจากสภาพทาง เศรษฐกิจและสังคมของประเทศในเอเชียอาคเนย์ภายหลังจากที่ตะวันตกเข้ามา มีอิทธิพลแล้วนั้น เลวร้ายลงกว่าเดิม ประชากรส่วนใหญ่ยากจนลง มีหนี้สิน ขาดแคลน ปัจจัยการผลิตโดยเฉพาะที่ดินทำกิน เพราะที่ดินถูกกว้านซื้อไปโดยผู้มั่งคั่ง หรือที่ดินที่มีตกไปเป็นของเจ้าหนี้เงินกู้ เนื่องจากลูกหนี้ซึ่งเป็นเจ้าของที่ดินไม่สามารถจะใช้หนี้ได้ ดังนั้นเมื่อพิจารณาถึงการกระจายรายได้หรือความมั่งคั่งที่เลวลงเรื่อย ๆ แล้ว ไม่น่าจะเป็นได้ ที่เส้นสวัสดิการสังคมจะสูงขึ้นดังข้ออ้างของนักเศรษฐศาสตร์ ตะวันตกเหล่านั้น

นอกจากนั้นความกระหึ่มที่ประเทศในเอเชียอาคเนย์สามารถขายสินค้าได้ มากและมีรายได้หลังไหลเข้ามาในช่วงนั้น หากพิจารณาให้ดีจะพบว่า เป็นความมั่งคั่ง ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานความเสี่ยง เนื่องจากการผลิตสินค้าน้อยชนิดและต้องขึ้นกับความ ต้องการของตลาดโลก ซึ่งประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เหล่านี้ไม่มีอำนาจควบคุม ดังนั้นการผันแปรของ Demand และ Supply ในตลาดโลก จึงมีผลกระทบต่อรายได้ ของประเทศเหล่านี้ ซึ่งจะเห็นจากในช่วงเศรษฐกิจตกต่ำไปทั่วโลก (1920S-1930S) ประเทศที่ผลิตสินค้าชนิดเดียวหรือน้อยชนิดโดยเฉพาะประเทศที่มีได้ผลิตพืช อาหารจะประสบความเดือดร้อน เนื่องจากตลาดโลกไม่อาจรองรับสินค้าจากประเทศ เหล่านี้ได้ ประเทศตะวันตกซึ่งเคยมีพลังซื้อมากมายก็ประสบกับภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ เช่นกัน สินค้าที่ประเทศเหล่านี้ผลิตออกมาเหลือค้างสต็อกมากมาย ดังนั้นย่อมไม่มี รายได้พอที่จะทำการซื้อสินค้าจากประเทศอาณานิคมได้ ประเทศอาณานิคมที่มีได้ผลิต พืชอาหารจึงต้องประสบกับภาวะทุกข์ยากกว่าประเทศที่ผลิตอาหาร เพราะนอกจาก สินค้าจะขายไม่ได้ ซึ่งทำให้ไม่มีเงินมาซื้อสินค้าประเภทอาหารแล้ว สินค้าที่ค้างคั่ง อยู่มิใช่สินค้าอาหารที่มีความต้องการในประเทศอีกด้วย

ในขณะที่เศรษฐกิจตกต่ำนี้เอง สภาพการณ์อ่อนคลาญของเมืองแม่ต่อเมืองอาณานิคมได้เริ่มเกิดขึ้น เมืองอาณานิคมเริ่มมีการเคลื่อนไหวที่จะแสวงหาเอกราช ทั้งนี้ เพราะเมืองแม่หมดกำลังทั้งทางทหารและเศรษฐกิจที่จะแสดงบทบาท ไม่ว่าจะเป็น การขู่เข็ญหรือการให้ความช่วยเหลือแก่บรรดาเมืองอาณานิคม ประกอบกับกลุ่มผล

ประโยชน์ต่าง ๆ ในประเทศตะวันตก เช่น กลุ่มพ่อค้าน้ำมัน กลุ่มค้าน้ำตาล ในประเทศสหรัฐอเมริกาต่างพากันเรียกร้องให้ประเทศสหรัฐอเมริกาปลดปล่อยประเทศอาณานิคม เช่น ฟิลิปปินส์ให้เป็นเอกราชเพื่อป้องกันมิให้สินค้าและพลเมืองชาวฟิลิปปินส์ได้ประโยชน์จากการเป็นอาณานิคม เช่นการส่งน้ำตาลราคาถูกเข้าสหรัฐ ยังผลให้ผลิตภัณฑ์ที่มีราคาแพงของสหรัฐเอง ไม่อาจแข่งขันกับผลิตภัณฑ์จากฟิลิปปินส์ได้ นอกจากนี้สหภาพกรรมกรของสหรัฐอเมริกาเอง ไม่ต้องการให้ชาวฟิลิปปินส์เดินทางเข้ามาในประเทศสหรัฐในฐานะแรงงานราคาถูกอันเป็นการแย่งงานของคนอเมริกัน ซึ่งผลของการเรียกร้องของกลุ่มผลประโยชน์ประกอบกับสถานการณ์ทางเศรษฐกิจที่เป็นอยู่ทำให้สหรัฐ ตกลงที่จะให้เอกราชแก่ฟิลิปปินส์ใน ค.ศ. 1945 แต่เกิดสงครามโลกครั้งที่สองขึ้นเสียก่อน จึงยังไม่ทันให้เอกราช

บทบาทด้านเศรษฐกิจของประเทศตะวันตกต่อกลุ่มประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ลดลง ไปอย่างเด่นชัดในช่วงสงครามโลกครั้งที่สอง (ต้นทศวรรษที่ 1940s) เนื่องจากความไม่สะดวกของการคมนาคมขนส่ง ประกอบกับการเข้ามามีบทบาทเป็นผู้ควบคุมประเทศแถบนี้ ของประเทศญี่ปุ่นในช่วงสงคราม อย่างไรก็ตาม เมื่อสิ้นสุดสงครามโดยญี่ปุ่นเป็นฝ่ายปราชัย ประเทศฝ่ายสัมพันธมิตรตะวันตกได้กลับเข้ามามีอำนาจในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อีกครั้ง แต่การเข้ามามีอำนาจครั้งนี้เป็นการใช้อำนาจทางเศรษฐกิจเสียมากกว่าอำนาจทางทหาร ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นการเข้ามาแสวงหาอาณานิคมด้วยวิธีใหม่ (Neo-Colonialism) แทนการใช้กำลังเข้าบังคับโดยตรงแบบเดิม (Traditional-Colonialism) วิธีการใหม่นี้บรรดาประเทศตะวันตกมิได้เข้ามาปกครองหรือตั้งรัฐบาลโดยตรง แต่มีบทบาทในการวางนโยบายด้านต่าง ๆ โดยผ่านการให้เงินกู้ยืม หรือเงินให้เปล่าในโครงการต่างๆ ทั้งนี้กลไกที่ช่วยทำงานให้กับประเทศตะวันตก คือ องค์กรระหว่างประเทศ เช่น ธนาคารโลก (World Bank) เป็นต้น โดยองค์กรเหล่านี้มีลักษณะคล้ายที่ปรึกษา ด้านเศรษฐกิจเป็นผู้ตรวจสอบประเมินโครงการต่าง ๆ ที่ประเทศด้อยพัฒนาแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เสนอมา หรือธนาคารโลกเสนอให้ทำ โดยอนุมัติเงินทุนให้ ทั้งนี้ ประเทศที่จะได้เงินช่วยเหลือย่อมต้องมีนโยบาย หรือโครงการดำเนินงานที่

ธนาคารโลกเห็นด้วย และโดยที่ประเทศมหาอำนาจตะวันตกต่างมีการอุทิศเงินทองให้มากน้อยต่างกัน เสียเงิในองค์กร เช่น ธนาคารโลก จึงย่อมต่างกัน หลังสงครามโลกครั้งที่สองนี้ประเทศสหรัฐอเมริกากลายเป็นผู้ที่มีบทบาทในสังคมโลกมากที่สุด เนื่องจากในระหว่างสงครามซึ่งปะทุในแถบยุโรปและเอเชียเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้นเศรษฐกิจของสหรัฐอเมริกาจึงไม่ประสบความสูญเสียทางเศรษฐกิจดังประเทศอื่น ฐานะการเงินจึงค่อนข้างมั่นคง สามารถอุทิศเงินทองให้แก่ชุมชนโลกได้มาก

นอกจากการเข้ามามีบทบาทของประเทศตะวันตกโดยผ่านองค์กรระหว่างประเทศต่าง ๆ แล้ว ปรากฏว่าบทบาทของประเทศตะวันตกยังเข้ามาโดยตรง เช่น การเข้ามาของบรรษัทข้ามชาติ ซึ่งมีลักษณะการเข้ามาลงทุนในประเทศด้อยพัฒนาในเอเชีย โดยอาจเป็นการร่วมทุนกับชาวพื้นเมืองและได้คุ้ยเขี่ยเอาความมั่งคั่งของประเทศเหล่านั้นออกไป ไม่ว่าจะโดยการเข้ามาแปรรูปวัตถุดิบ หรือการใช้แรงงานราคาถูก และที่ดินที่ยังมีราคาไม่สูงมากนักของประเทศเหล่านั้น ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นในขบวนการการลงทุนจะถูกส่งกลับไปยังประเทศมหาอำนาจไม่ว่าจะเป็น อเมริกา อังกฤษ ฝรั่งเศส ฯลฯ

จากการที่ประเทศเหล่านี้มีอิทธิพลทางเศรษฐกิจ ได้ส่งผลให้อิทธิพลทางการเมืองและการปกครองตามมาด้วย ซึ่งแท้จริงแล้วเป็นจุดประสงค์ที่สำคัญของประเทศตะวันตก เพียงแต่ไม่อาจทำการขึ้นนำโดยตรง คือเข้ามาปกครองได้ดังก่อน เนื่องจากข้อสัณฐานต่าง ๆ หลังสงครามโลกครั้งที่สอง

จะเห็นได้ว่าบทบาทของประเทศตะวันตกโดยเฉพาะอย่างยิ่งบทบาททางเศรษฐกิจต่อประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีอย่างมากมายมหาศาล นโยบายต่าง ๆ ของประเทศด้อยพัฒนาแถบนี้ต่างเป็นผลมาจากการขึ้นนำของประเทศมหาอำนาจ บทบาทของประเทศตะวันตกสืบเนื่องมานาน แต่ลดน้อยลงในทศวรรษที่ 1980S อันเป็นช่วงเวลาประเทศญี่ปุ่นเริ่มหันเข้ามามีบทบาทอย่างจริงจังในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์นี้

บทบาทของประเทศญี่ปุ่น

เมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มประเทศตะวันตกซึ่งเข้ามามีอิทธิพลเหนือดินแดนเอเชียอาคเนย์ในช่วงก่อนสงครามโลกแล้ว นับว่าญี่ปุ่นมีความสามารถพอตัวในการเข้าควบคุมทุกประเทศในแถบนี้ด้วยตนเองเพียงประเทศเดียว แม้จะเป็นเพียงชั่วระยะเวลาอันสั้น

ความจริงประเทศญี่ปุ่นได้เข้ามาเกี่ยวข้องกับชาวเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มานานแล้ว เช่น ในประเทศไทยนั้นชาวญี่ปุ่นเข้ามาทำการค้าขายและรับราชการมานาน เช่น ทำการค้าขายแข่งกับประเทศฮอลันดา (เนเธอร์แลนด์) ในสมัยกรุงศรีอยุธยาหรือเป็นทหารอาสาในสมัยสมเด็จพระเอกาทศรถ เป็นต้น แต่เป็นบทบาทที่ไร้ความกว้างขวาง นอกจากประเทศไทยแล้วชาวญี่ปุ่นยังทำการติดต่อค้าขายกับประเทศอื่น ๆ ในแถบนี้ด้วย โดยมีได้นำเอาการเมืองเข้ามาพัวพันอย่างเด่นชัด

บทบาทที่น่าชื่นชมของประเทศญี่ปุ่นเกิดขึ้นอีกครั้งในระหว่างช่วงที่โลกประสบภาวะเศรษฐกิจตกต่ำและประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ไม่อาจทำการค้าขายกับประเทศเมืองแม่หรือประเทศตะวันตก ซึ่งเคยเป็นผู้ซื้อ-ขายสินค้ากับตน ประเทศญี่ปุ่นกลายเป็นประเทศที่ทำการติดต่อค้าขายแทนประเทศตะวันตก โดยนำเอาสินค้าอุปโภคบริโภคราคาถูกลงมาขายและรับซื้อสินค้าที่ประเทศอาณานิคมต้องการขายไป ดังนั้นในสายตาของชาวเอเชียขณะนั้นประเทศญี่ปุ่นจึงกลายเป็นนักบุญ อย่างไรก็ตามจะเห็นได้ว่าระบบเศรษฐกิจของประเทศเอเชียเริ่มถูกควบคุมโดยประเทศเดียว

ความนิยมประเทศญี่ปุ่นทั้งด้านการเข้ามาช่วยเหลือในภาวะเศรษฐกิจตกต่ำและความนิยมในความเก่งกล้าในการรบได้ชัยชนะประเทศรัสเซีย มีผลให้คนหลายกลุ่มในหลายประเทศให้ความร่วมมือกับญี่ปุ่นในช่วงสงครามโลกครั้งที่สองเมื่อญี่ปุ่นบุกเข้าครอบครองดินแดนแถบเอเชียอาคเนย์โดยหมายมั่นจะทำให้ "วงศ์ไทยลุ่มแห่งเอเชีย" ประสบผลสำเร็จให้ได้ ญี่ปุ่นตั้งใจจะรวมเอเชียเข้าด้วยกัน โดยมีญี่ปุ่นเป็นศูนย์กลางทำการผลิตสินค้าอุตสาหกรรมและประเทศเอเชียอื่น ๆ ทำหน้าที่ผลิตสินค้าขั้นปฐมบ่อนให้กับญี่ปุ่น ในช่วงสงครามโลกนี้พฤติกรรมของชาวญี่ปุ่นเปลี่ยนแปลงไป

มีลักษณะการใช้กำลังทหารเข้าบุกรุกครอบครองดินแดนต่างๆ และทำการขูดรีดทรัพยากรของชาวพื้นเมืองไปใช้ในการสงคราม ซึ่งยังผลให้เกิดความอดอยาก ทุกข์ยากขึ้นในประเทศต่าง ๆ ประเทศญี่ปุ่นยังพยายามปลุกฝังความเป็นชาตินิยมให้แก่บรรดาประเทศในแถบนี้ ส่งผลให้ชาวพื้นบ้านเกลียดชังชาวตะวันตกและชาวจีน (ซึ่งถือว่าเข้ามามีอิทธิพลในทางเศรษฐกิจมาก) ญี่ปุ่นประกาศให้เอกราชกับทุกประเทศที่เคยตกเป็นอาณานิคมและชักชวนให้ชาวพื้นเมืองช่วยประเทศญี่ปุ่นรบกับประเทศตะวันตก ซึ่งมีหลายประเทศที่เข้าช่วยประเทศญี่ปุ่น แต่ภายหลังกลับเปลี่ยนใจเข้าช่วยฝ่ายสัมพันธมิตร ด้วยเล็งเห็นว่า การเข้าครอบครองของประเทศญี่ปุ่นนั้นมิได้มีผลดีไปกว่าการปกครองของฝ่ายประเทศตะวันตก และในหลายกรณีกลับส่งผลเสียมากกว่า เช่น การถูกผูกขาดการค้าโดยญี่ปุ่นประเทศเดียว ทำให้ตลาดแคบและญี่ปุ่นตั้งราคาสินค้าได้ตามความต้องการของตน ซึ่งย่อมไม่เป็นผลดีแก่ประเทศอาณานิคมเหล่านี้ นอกจากนั้น ญี่ปุ่นยังทำการตามอำเภอใจหลายอย่าง เช่น การพิมพ์ธนบัตรเพื่อสนองความต้องการใช้จ่ายของกองทัพ ยังผลให้เกิดเงินเฟ้อในประเทศอาณานิคมเหล่านั้น ทำให้ประชาชนได้รับความทุกข์ยาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่มีได้ทำการค้าขายกับญี่ปุ่น

เมื่อญี่ปุ่นพ่ายแพ้สงครามแก่พันธมิตรไปแล้วนั้นญี่ปุ่นอยู่ในสภาพอบอ้าวมาก แต่ทว่ากลับฟื้นตัวขึ้นมาได้อย่างมหัศจรรย์ เพราะโดยสภาพแท้จริงของประเทศญี่ปุ่นนั้นขาดแคลนทรัพยากรธรรมชาติ ที่ดินมีไม่มากพอ เนื่องจากเป็นหมู่เกาะ ในปัจจุบันอาจกล่าวได้ว่า ประเทศญี่ปุ่นกลับกลายเป็นประเทศมหาอำนาจทางเศรษฐกิจอย่างแท้จริง โดยมีรายได้ประชาชาติและรายได้โดยประชาชาติต่อหัวประมาณ

การที่ญี่ปุ่นฟื้นตัวอย่างรวดเร็วในประการหนึ่งเป็นเพราะประเทศนี้มีประชากรมีคุณภาพมาก มีระเบียบวินัย รักชาติบ้านเมือง รู้จักอดออมและทำงานหนัก ประกอบกับการให้คุณค่าแก่การศึกษาที่ฝังอยู่ในนิสัยของชาวญี่ปุ่น เป็นเหตุให้ชาวญี่ปุ่นสามารถรับความรู้และเทคโนโลยีต่าง ๆ จากประเทศอื่น ๆ ได้อย่างมากมาย อนึ่งประเทศที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการช่วยให้ญี่ปุ่นสามารถฟื้นตัวได้ในสงครามโลกครั้งที่สองคือ สหรัฐอเมริกา ซึ่งได้ทุ่มเทเงินทองตลอดจนเทคโนโลยีต่างๆ ช่วยฟื้นฟูญี่ปุ่น ดังนั้นความมหัศจรรย์ในการฟื้นตัวของประเทศญี่ปุ่นส่วนหนึ่งเป็นผลจากความมหัศจรรย์ของ

เงินจากสหรัฐอเมริกานั่นเอง

บทบาทของประเทศญี่ปุ่นเปลี่ยนหายไปจากประเทศแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ช่วงระยะหนึ่งหลังสงครามโลกครั้งที่สอง แต่ในทศวรรษที่ 1980s นั้น ประเทศญี่ปุ่นได้หันเข้ามามีบทบาทในฐานะผู้ลงทุนและผู้ให้เงินอุดหนุนแก่ประเทศในแถบเอเชียอาคเนย์อีกและเป็นการเข้ามาลงทุนอย่างมหาศาล เนื่องมาจากระบบการผลิตของประเทศญี่ปุ่นได้ก้าวล้ำไปไกล การผลิตที่ต้องใช้เทคโนโลยีขั้นสูง จึงไม่จำเป็นต้องอาศัยแรงงานไร้ฝีมือ ส่วนการผลิตบางส่วนที่ยังเป็นการผลิตที่ใช้แรงงานค้อยทักษะนั้นนายทุนญี่ปุ่นพยายามย้ายฐานการผลิตมายังประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ทั้งนี้เพราะค่าแรงในประเทศญี่ปุ่นนั้นสูงมาก จะพบว่าประเทศญี่ปุ่นมีการย้ายฐานการผลิตหลายประเภทเข้ามาในประเทศแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งเริ่มแรกจะเป็นอุตสาหกรรมสิ่งทอ แต่ในปัจจุบัน (1990s) การย้ายฐานการผลิตสินค้าที่ต้องใช้ฝีมือระดับสูงขึ้น เช่น อุตสาหกรรมรถยนต์กำลังมีการย้ายฐานมาผลิตในต่างประเทศเช่นกัน เนื่องจากการผลิตในประเทศญี่ปุ่นเองมีต้นทุนสูง (ค่าเงินเยนแข็งตัวอย่างมาก) และเริ่มจะมีการขยายฐานเข้าไปผลิตในประเทศแถบยุโรปด้วย (เนื่องจากประเทศแถบนี้มีแรงงานที่มีทักษะและมีเทคโนโลยีอยู่พร้อมมูล ในขณะที่ต้นทุนต่าง ๆ ต่ำกว่าในญี่ปุ่น)

สรุป

จะเห็นได้ว่าการเข้ามามีบทบาทของต่างชาติในดินแดนแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้นั้นมีลักษณะเป็นวัฏจักรที่สลับกันไปมา อิทธิพลของประเทศแถบเอเชียด้วยกันเข้ามาก่อน โดยเฉพาะอย่างยิ่งอิทธิพลด้านสังคมและวัฒนธรรมรวมไปถึงความสัมพันธ์ทางการค้าขายด้วย แต่แล้วเมื่อโครงสร้างการผลิตในประเทศตะวันตกเปลี่ยนแปลงไป โดยเปลี่ยนเป็นประเทศอุตสาหกรรมนั้นได้กลายเป็นแรงผลักดันให้ประเทศเหล่านี้มุ่งแสวงหาดินแดนใหม่เพื่อเป็นตลาดสำหรับขายสินค้าอุตสาหกรรมและแหล่งสนองความต้องการวัตถุดิบของตน ดังนั้นการเข้ามาแสวงหาอำนาจปกครอง

ในดินแดนแถบเอเชียอาคเนย์จึงเป็นผลสำคัญจากการเปลี่ยนโครงสร้างการผลิตในโลกตะวันตก ซึ่งการเข้ามานั้นเป็นโดยลักษณะการใช้กำลังที่เหนือกว่าเข้าบีบบังคับเสียเป็นส่วนใหญ่ และอำนาจดังกล่าวนี้คงอยู่จนกระทั่งการเกิดภาวะเศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลก จึงเริ่มเสื่อมถอยลงและหมดไปชั่วคราวหนึ่งในสงครามโลกครั้งที่สอง โดยมีชาติเอเชีย คือ ประเทศญี่ปุ่นเข้ามารับช่วงการมีอิทธิพลในภูมิภาคนี้ต่อไประยะเวลาหนึ่ง ครั้นสงครามโลกสิ้นสุดโดยฝ่ายสัมพันธมิตรมีชัย ประเทศญี่ปุ่นต้องถอยออกไปปล่อยให้ประเทศตะวันตกเข้ามามีอิทธิพลดั้งเดิม ในครั้งนี้การเข้ามาของประเทศตะวันตกมีความแตกต่างจากเดิม คือ มีลักษณะการเข้ามาแบบช่วยเหลือด้วยเงินทอง เทคโนโลยีต่าง ๆ ตลอดจนการให้คำแนะนำในด้านนโยบายการพัฒนาประเทศในภูมิภาคแถบนี้ ประเทศที่มีบทบาทค่อนข้างมากหลังสงครามโลกครั้งที่สอง คือ ประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งไม่เพียงแต่จะทุ่มเทเงินทองช่วยประเทศแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เท่านั้น แต่ยังนำเงินทองจำนวนมากตลอดจนเทคโนโลยีเข้าไปช่วยฟื้นฟูประเทศญี่ปุ่น ซึ่งเป็นประเทศผู้แพ้สงครามด้วย เหตุผลประการหนึ่งที่บางประเทศในฝ่ายพันธมิตรอดทนจนเจือประเทศแพ้สงครามหรือบรรดาประเทศอาณานิคมแถบเอเชียนั้น เนื่องมาจากภายหลังสงครามโลกครั้งที่สองได้เกิดความแตกแยกกันในแนวคิดด้านการเมืองการปกครอง ประเทศมหาอำนาจบางประเทศหันไปยึดถือหลักการปกครองแบบคอมมิวนิสต์ เช่น สหภาพโซเวียตประเทศจีนแผ่นดินใหญ่ ซึ่งทำให้ประเทศฝ่ายทุนนิยมโดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศสหรัฐอเมริกาจำเป็นต้องหาทางป้องกันมิให้ดินแดนส่วนใหญ่ของโลกตกไปอยู่ฝ่ายเดียวกับประเทศสังคมนิยม เนื่องจากเห็นว่าจะเป็นภัยแก่สังคมโลก หรือถ้าพิจารณาอย่างถ่วงแท้ คือเป็นภัยแก่ประเทศเสรีนิยม (ทุนนิยม) นั่นเอง

บทบาทของประเทศตะวันตกในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์กำลังจะถูกกลืนไปด้วยอิทธิพลของประเทศญี่ปุ่นอีกครั้ง นับแต่ทศวรรษ 1980S มาจนปัจจุบัน หลังจากประเทศญี่ปุ่นได้ฟื้นฟูและพัฒนาประเทศอย่างรวดเร็วจนกลายเป็นชาติพัฒนาและเป็นประเทศที่ร่ำรวยในลำดับต้น ๆ ของโลก ประเทศญี่ปุ่นได้แผ่ขยายอาณาจักรทาง

เศรษฐกิจเข้ามาในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อย่างจริงจัง ไม่ว่าจะเป็นในประเทศไทย สิงคโปร์ตลอดจนประเทศเปิดใหม่ในแถบอินโดจีน เช่น ลาว เขมร และเวียดนาม หรือแม้กระทั่งประเทศที่ยังไม่ได้ทำการเปิดอย่างเป็นทางการดังเช่น พม่า ญี่ปุ่นให้ทั้งเงินกู้ยืม เงินให้เปล่าอย่างมากมายเสมือนจะเป็นการชดเชยการกระทำของตนในช่วงสงครามโลกครั้งที่สอง นอกจากนี้นักลงทุนชาวญี่ปุ่นจำนวนมากต่างย้ายฐานการผลิตของตนมาในแถบเอเชียอาคเนย์ ซึ่งมีทรัพยากรราคาถูกมากมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่ดินและแรงงาน

ในปัจจุบันนี้ทั้งประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศญี่ปุ่นต่างมีบทบาทไม่ยิ่งหย่อนกว่ากันในโลก และจะเป็นคู่แข่งทางเศรษฐกิจที่ไม่ยอมอ่อนข้อให้แก่กัน ในขณะที่ประเทศสหรัฐอเมริกามีการค้าดุลการค้ากับประเทศญี่ปุ่นอย่างรุนแรงและค่าเงินดอลลาร์อ่อนตัวลงอย่างต่อเนื่อง เงินเยนของญี่ปุ่นกลับแข็งตัวจนนำวิตกว่า เศรษฐกิจที่กำลังฟื้นตัวของญี่ปุ่นอาจชะงักงัน เนื่องจากสินค้าออกจะมีราคาแพงจนไม่น่าสนใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นตลาดที่สำคัญมากของญี่ปุ่น สงครามการค้านี้อาจนำมาสู่การผันแปรต่าง ๆ ของระบบเศรษฐกิจโลกก็ได้

ประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ตกอยู่ใต้อิทธิพลของต่างชาติมาเป็นเวลานานและยังไม่มีที่ท่าจะลดน้อยถอยลง แม้ระดับอำนาจการต่อรองต่าง ๆ อาจดีขึ้น เนื่องจากการรวมตัวของประเทศต่าง ๆ (เช่น การรวมกลุ่มของ ASEAN) แต่ประเทศแถบนี้ยังตั้งพื้นฐานเศรษฐกิจอยู่บนความช่วยเหลือและหวังเงินลงทุนจากต่างประเทศที่หลังไหลเข้ามาอันนับเป็นจุดอ่อนของประเทศแถบนี้ การที่ต้องหวังเงินลงทุนจากภายนอกอาจเป็นเพราะการขาดแคลนเงินออมภายในประเทศ ทั้งยังขาดแคลนเทคโนโลยีและบุคลากรที่มีความสามารถ มีเพียงไม่กี่ประเทศในแถบเอเชียอาคเนย์ที่มีอัตราการเก็บออมสูง (เช่น ประเทศสิงคโปร์) การให้ความสำคัญแก่ทรัพยากรมนุษย์ยังมีน้อยมาก แม้ในประเทศไทยซึ่งอัตราความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอยู่ในระดับที่ค่อนข้างสูงแต่การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์นั้นยังมีน้อยและไม่สู้จะ

มีวิสัยทัศน์ในการพัฒนา นั่นคือยามใดขาดแคลนบุคลากรด้านวิศวะหรือวิทยาศาสตร์ก็จะโหมทุ่มเงินทุนไปด้านนั้นจนลืมนึกไปว่าสังคมจะเจริญก้าวหน้าไปโดยทุนยนต์อย่างเดียวนั้นได้ การพัฒนาทรัพยากรทางสังคมศาสตร์ต้องทำควบคู่ไปด้วย ประเทศญี่ปุ่นที่เจริญได้อาจเป็นเพราะลักษณะการพัฒนาค่อนข้างสมดุลย์ แม้ด้านอุตสาหกรรมจะเจริญมากและเป็นตัวทำรายได้ แต่รัฐบาลไม่ทอดทิ้งด้านเกษตรกรรม เช่นเดียวกับด้านทรัพยากรมนุษย์ประเทศญี่ปุ่น แม้จะมีเทคโนโลยีก้าวไกล แต่ไม่ละทิ้งทรัพยากรมนุษย์ทางสังคมศาสตร์

ผู้เขียนค่อนข้างเชื่อว่าประเทศไทยในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีศักยภาพในการพัฒนาประเทศด้วยตนเอง หากมีความพยายามและความจริงจังต่อกันอย่างเพียงพอ การรวมตัวกันในทางเศรษฐกิจเป็นแนวทางที่ถูกต้อง เพื่อทำให้มีอำนาจต่อรองในเวทีโลกมากขึ้น ในแต่ละประเทศเองต้องมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนา เช่น นโยบายใช้จ่ายฟุ่มเฟือยของประชาชน การทุ่มเทงบประมาณให้กับการศึกษาที่ไร้คุณภาพของรัฐบาล การหวังพึ่งการช่วยเหลือจากต่างประเทศ ฯลฯ